

Li diuen Pitus

Eugènia Morer i Serra

També es diu Josep, però perquè és el més petit de la colla —té set anys acabats de fer— li diuen Pitus. És tan petit que, és clar, no arriba enlloc... i moltes vegades fa més nosa que servei.

I resulta que aquest Pitus ha estat el motiu pel qual tants i tants lectors han sentit una fascinació inexplicable per l'obra de Sebastià Sorribas. Bé, de fet, més que per en Pitus (que pobric, com aquell qui diu no surt de la seva habitació en tota la història!), els lectors s'han sentit atrets per l'empenta i la profunda amistat que han mostrat els seus amics, els d'aquesta colla d'un barri de Barcelona.

Ja fa quaranta anys que en Pitus es va posar malalt i entre tots van aconseguir que es guarís. Fa quaranta anys que Sebastià Sorribas va decidir donar-li un cop de mà i facilitar-li uns bons amics perquè pogués anar a Suècia per fer-se visitar per un metge suec molt famós.

La pregunta que ens ve al cap i que ara ens tornem a fer celebrant aquest quarantè aniversari és per què *El zoo d'en Pitus* continua agradant i llegint-se amb tant de deler. Quan es produeix aquest fenomen de «lectura eterna» es diu que el text és un clàssic. Potser sí, que ho és. O potser més que un clàssic *El zoo d'en Pitus* ha estat un dels pares espirituals de les novel·les de colla catalanes que també tant èxit han tingut.

El cas és que sembla que el temps no passa factura a la primera obra de Sorribas. Els infants d'ara no són com els de fa quaranta anys, ni juguen al carrer com en Tanet i companyia. Què té, doncs, aquest llibre que enllamineixi tant els infants?

El secret no és cap secret, sinó un valor universal que, precisament perquè ara i aquí s'està perdent entre tanta despersonalització, intentem esgarrapar-lo entre les pàgines



literàries. *El zoo d'en Pitus* és una novel·la sobre l'amistat. És clar que hi ha moltes novel·les infantils sobre l'amistat que, de fet, suposen un gruix molt important en la producció literària infantil i juvenil a partir de la dècada dels seixanta, moment en què es va gosa començar a engegar la roda editorial infantil catalana, que va conèixer de seguida un molt bon moment, malgrat les dificultats. Però aquest premi Folch i Torres del 1965 va ser-ne un dels trets de sortida i ara, per felicitar-lo pels seus quaranta anys, seria interessant destacar els aspectes d'aquesta obra que l'han posada a l'avantguarda d'aquest gènere infantil en català.

Així de senzill

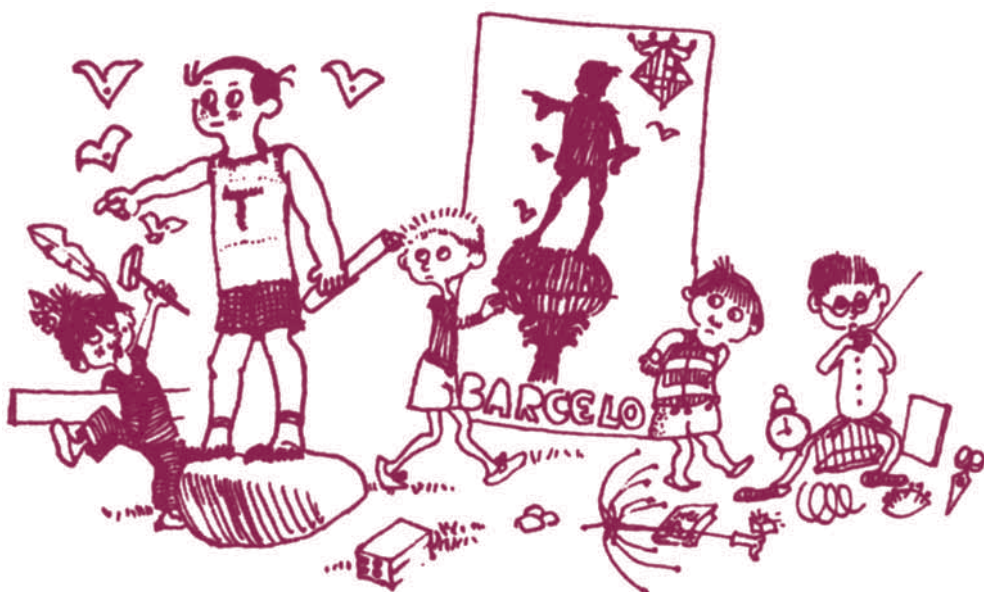
Sorribas diu que un llibre no es pot reduir a fórmules, que això és una cosa que no sempre funciona;¹ aquesta afirmació és ben certa. Si fos així, només estariem envoltats de bons llibres i

no és el cas. Tot i així, l'anàlisi que va fer Francesc Boada² intentant buscar la clau de l'èxit d'*El Zoo* marca unes pautes de les característiques que fan que el lector s'enamori d'un text com aquest. Pautes que, d'altra banda, lluny de les aventures increïbles i excessivament rodones de novel·les de colla com ara les de Blyton, que tant d'èxit aconseguiren els anys cinquanta, mostren com Sorribas va aconseguir crear una simbiosi perfecta entre l'aventura i el sentit comú.

En tot cas, el fet és que en un àmbit força mancat de referents (exceptuant les aportacions de Carles Riba, Lola Anglada i Josep M. Folch i Torres), el 1965, en plena dictadura però en un moment en què es comença a publicar amb certa llibertat en català, Sorribas i els seus companys de la represa (Vallverdú, Carbó, Albanell, Saladrigas, Teixidor) comencen a establir, gairebé *in media res*, els puntals de la literatura infantil i juvenil catalana. I ho fan en un context en què es comencen a notar vents favorables: fa quatre anys que ha nascut *Cavall Fort*, dos La Galera i els premis Ruyra i Folch i Torres... *El zoo d'en Pitus* és una de les primeres obres que s'obre camí, al mateix temps que ho fa un altre gran èxit català, *La casa sota la sorra*, de Joaquim Carbó.

Sorribas crea uns personatges reals als quals el lector s'arrapa de cop. I s'hi agafa perquè són nens i nenes sincers, i que responen al que tots els infants volen tenir: bons amics. I això es narra en un moment en què els valors altruistes i solidaris semblen poder vèncer una pèssima situació política i ideològica amb la qual es vol acabar.

Els amics d'en Pitus no fan cap facècia per ajudar-lo: no organitzen, per exemple, cap viatge a Suècia passant per mil aventures extraordinàries, increïbles i impossibles entre muntanyes i carreteres, i travessant tot Europa. Evitant, doncs, una opció que defraudaria el lector —la inversemblança en un suposat context realista no crea gaire empatia—, els amics d'en Pitus decideixen ajudar-lo fent quelcom que està al seu abast: un zoo en un solar. I aquest estar a l'abast és una altra de les peces clau d'*El zoo*. És la senzillesa, el que atrapa al lector. Tot sembla rutllar a la perfecció i tot és plausible: una colla amb un líder —fort però no despòtic— i un conjunt de nens i nenes amb ganes de jugar i participar en un joc democràtic que els permet mobilitzar-se per una bona causa i on la cosa més petita que puguin fer és útil. I tot rutlla perquè no s'hi afegeixen com-



plicacions, ni ambientacions històriques ni locals que l'encotillin en un moment molt determinat i el facin passar de moda.

El narrador, com diu Boada, es posa al costat dels infants. No hi ha fórmula màgica, recalca Sorribas, sinó que la gràcia està en el fet de posar amor en el relat; amor que vol dir conèixer bé el món de l'infant i copsar-ne tot allò que el fascina. Dahl està convençut que pocs adults recorden què és ser un infant; si volem dirigir-nos a ells, doncs, cal tenir bona memòria.³ Sens dubte que Sorribas se'n recorda i, com ell, molts dels autors que van continuar aquesta línia de les novel·les sobre l'amistat: Mercè Canela apostava per l'agudesca dels infants en un moment de desesperació, sense trencar normes ni fer excepcionalitats a *De qui és el bosc?*; Joaquim Carbó feia un vot de confiança als nouvinguts estirats a *La colla dels deu*; Emili Teixidor confiava en les paraules a *Didac, Berta i la màquina de lligar boira*; Àngels Garriga, a *Un rètol per a Curtó*, proposava la col·laboració exitosa entre els alumnes i la mestra de l'escola; Vallverdú sabia que *L'home dels gats* podia confiar en la responsabilitat dels infants per tenir cura dels seus animals i la seva barraca...



Amb l'ajuda dels adults s'aconsegueix que es puguin dur a terme les bones intencions dels infants del barri d'en Pitús. Adults que, d'altra banda, es fan intervenir-hi en la mesura justa per tal de no interferir massa en aquest microcosmos de la colla. L'actitud que pren l'adult és bàsica; cal dirigir-se a l'infant amb sinceritat, com fan la mestra de Curtó, la parella Roser i Ton del text de Mercè Canela, o personatges com en Mai Tenquis, l'Home dels gats, de Vallverdú i, en el cas d'en Pitús, el Mossèn i el senyor Pujades. Aquests personatges —i especialment el narrador—⁴ es fan còmplices dels infants. La seva presència és necessària, ja que la vida dels petits està vinculada a la seva. No es pot obviar, doncs, que si per exemple els nens són fora moltes hores de casa perquè en tramen alguna o demanen d'anar a una excursió per buscar animals o s'han de fer uns vestits per a la desfilada, cal que els pares ho sàpiguen. Sorribas hi fa intervenir els adults però en la mesura justa: ells confien en els nanos i aquests assumeixen la responsabilitat sent conscients de les seves limitacions.

Aquests adults, amics dels infants però sense ser-ne protectors, formen un tàndem

perfecte amb la patuleia de nens i nenes que desfilen per les pàgines de Sorribas (i no sols per les d'*El zoo d'en Pitús*!) i els seus coetanis. Que aquesta patuleia continuï encisant els nostres nens i nenes després de quaranta anys (malgrat que amb aquests anys els infants han canviat força!) és molt significatiu. Un text sense localismes excessius ni contextualitzacions històriques concretes, farcit amb una història senzilla però d'una grandesa increïble són la sal que amaneix *El zoo d'en Pitús* i que encara ara fa les delícies de molts lectors... i que per molts anys!

1. «Dos-cents mil llibres venuts. Entrevista a Sebastià Sorribas», per Josep Maria Aloy, a *Regió 7*, «Suplement Idees», 17/IV/2004, pàgs. 6 i 7.
2. Francesc Boada, «Deu edicions d'*El zoo d'en Pitús*, de Sebastià Sorribas», a *Perspectiva Escolar*, núm. 81, 1983.
3. «Estic ben convençut que la majoria d'adults han oblidat què és ser un nen d'entre cinc i deu anys. Ells s'ho pensen, que se'n recorden. Els pares creuen que se'n recorden i els professors també. Alguns sí, que poden, però molt pocs. De tota manera, és força difícil recordar exactament com és sentir-se una persona

menudeta quan fa trenta o quaranta anys que ja no ho ets. I és que és clar, ha passat molt temps. Jo me'n recordo perfectament. Estic segur que puc. Si no pogués, no seria capaç d'escriure els llibres per a nens que escric» (Roald Dahl, «Guide to Railway Safety», a *The Roald Dahl Treasury*, pàg. 305).

4. Martijn de Bont, parlant d'una obra com *Emili i els detectius* diu, precisament, que aquesta mirada comprensivament infantil és el que fa que un text com aquest es pugui considerar un clàssic: «Aquesta tendència educativa de Kästner, avui caduca per al lector modern, es veu compensada en alguns moments per una mirada infantil encomanadissa. Així ho demostra la valenta i espontània lucidesa amb la qual el professor i els seus col·legues organitzen la logística de la seva acció ("Contrasenya Emili!"), com a mostra de reconeixement i admiració. I el somni grotesc que té l'Emili al tren, descrit amb humor, ens dona de manera molt convincent una percepció de com les preocupacions infantils, aparentment insignificants, poden arribar a créixer de manera espectacular. Amb això molts joves lectors gaudiran (o millor: han gaudit) de l'escena en què una legió de perseguïdors nens de carrer envolten el pillastre d'en Grundeis: una fantasia contagiosa de la joventut triomfant inevitablement sobre els grans». («Wachtwoord Emiel. Over Emiel en zijn detectives van Erich Kästner», a *Literatuur zonder leeftijd*, núm. 62, pàg. 117).



Bibliografia

- ALOY, J. M. «Dos-cents mil llibres venuts. Entrevista a Sebastià Sorribas», a *Regió 7*, «Suplement Idees», 17/IV/1994.
- BOADA, F. «Deu edicions d'*El zoo d'en Pitús*, de Sebastià Sorribas», a *Perspectiva Escolar*, núm. 81, 1983.
- BONT, M. de. «Wachtwoord Emiel. Over Emiel en zijn detectives van Erich Kästner», a *Literatuur zonder leeftijd*, núm. 62, Leidschendam, 2003.
- DAHL, R. *The Roald Dahl Treasury*, Penguin Books, Londres, 2003.
- SORRIBAS, S. *El zoo d'en Pitús*, La Galera, Barcelona, 1966.